

[3808] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology) (Group – B)
EP – 320 : Personnel Psychology (2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) State the meaning and functions of personal psychology. Discuss the systems view of personal psychology.
 - 2) Differentiate between recruitment and selection. Evaluate methods of recruitment.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Explain the meaning of job analysis and describe its methods.
 - 2) What is performance appraisal ? Explain in detail the objectives and process of performance appraisal.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
 - 1) What is managerial selection ? Critically evaluate the different instruments of managerial selection.
 - 2) Describe the current practice of personnel psychology.
 - 3) Write an example of a good job description.
 - 4) Explain the benefits and limitations of performance appraisal.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
 - 1) Uses of job evaluation.
 - 2) Structured and unstructured interviews.
 - 3) Utility Theory.
 - 4) Assessment Centre.
 - 5) 360° Appraisal.
 - 6) Competency Mapping.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) कर्मचारी मानसशास्त्राचा अर्थ आणि त्यांची कार्ये विशद करा. कर्मचारी मानसशास्त्रातील संरचनात्मक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
- २) कर्मचाऱ्यांची भरती व त्यांची निवड या मधील फरक स्पष्ट करा. कर्मचारी भरतीच्या विविध पद्धतींचे मूल्यमापन करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) कार्य विश्लेषणाचा अर्थ स्पष्ट करा आणि त्याच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा.
- २) कार्य-निष्पादनाचे मूल्यांकन म्हणजे काय ? कार्य निष्पादनाच्या मूल्यांकनाची प्रक्रिया आणि त्याची उद्दिष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०
- १) व्यवस्थापकीय निवड म्हणजे काय ? व्यवस्थापकीय निवडीच्या विविध साधनांचे चिकित्सात्मक परिक्षण करा.
- २) कर्मचारी मानसशास्त्रातील सद्य कालीन प्रथांचे वर्णन करा.
- ३) एखाद्या कार्याचे चांगले वर्णन कसे करता येईल त्याचे उदाहरण द्या.
- ४) कार्य-निष्पादन मूल्यांकनाचे लाभ व मर्यादा स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- १) कार्य मूल्यमापनाची उपयोगिता
- २) नियोजित व अनियोजित मुलाखत
- ३) उपयुक्तता सिद्धांत
- ४) गुणमापन केंद्र
- ५) ३६० अंश मूल्यांकन
- ६) क्षमता-लेखन.

[3808] – 102

**M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY (New)
EP 102 : Psychological Testing-Theory
(2008 Pattern)**

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is meant by item analysis ? What factors would influence a test performance ?
 - 2) Elaborate various basic statistical concepts in psychological testing.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define reliability. Explain the types of reliability.
 - 2) Define validity. Explain the construct validation procedures.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Elaborate any two within group norms.
 - 2) Explain the various steps involved in test construction.
 - 3) Write in detail about the reliability of speeded tests.
 - 4) Elaborate the content description validation procedures.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Issues in test administration.
 - 2) Situational variables influencing test performance.
 - 3) Relativity of norms.
 - 4) Use of computers in the interpretation of test scores.
 - 5) Decision theory.
 - 6) Content validity.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) चाचणी प्रश्न विश्लेषण म्हणजे काय ? चाचणी निर्वर्तनावर प्रभाव पाडणारे घटक कोणते ?
- २) मानसशास्त्रीय मापनातील महत्वाच्या विविध सांख्यिकीय संकल्पना सविस्तर लिहा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) विश्वसनीयतेची व्याख्या लिहा. विश्वसनीयतेचे प्रकार सविस्तर लिहा.
- २) यथार्थतेची व्याख्या लिहा. सिद्धांत संकल्पना यथार्थीकरण स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
- १) कोणत्याही दोन समूह-अंतर्गत मानदंडांबाबत लिहा.
- २) चाचणी निर्मितीतील विविध अवस्था स्पष्ट करा.
- ३) गती चाचणीच्या विश्वासनीयतेबाबत सविस्तर लिहा.
- ४) आशय वर्णन यथार्थता पद्धती विषयक लिहा.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०
- १) चाचणी वापरातील प्रश्न.
- २) चाचणी निर्वर्तनावर प्रभाव टाकणारे परिस्थितीजन्य घटक.
- ३) मानकांची सापेक्षता.
- ४) चाचणीवरून प्राप्त गुणांकाचे स्पष्टीकरण करताना संगणकाचा वापर.
- ५) निर्णय सिद्धांत.
- ६) आशय यथार्थता.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 103 : Statistical Methods
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : i) *All questions are compulsory.*
 ii) *All questions carry equal marks.*
 iii) *Use of statistical tables and calculators is allowed.*

1. Answer in **500** words (**any one**) :**20**

A) i) Describe the characteristics of normal distribution curve.

ii) Given a normal distribution with a mean of 49.5 and SD of 14.3, change the score 80 into Z or sigma score.

B) Findout correlation coefficient from the following scatter diagram and interpret the results.

Score on test x

Class Interval	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	Total
15-17			1			1	2	4
12-14		1	1	3	1	2	1	9
9-11		1	4	5	5	1		16
6-8	2	3	5	4	5	2		21
3-5	2	5	1		1	1		10
0-2	2	1		1				4
Total	6	11	12	13	12	7	3	64

2. Answer in **500** words (**any one**) :

20

- A) Forty subjects volunteer for an experiment on attitude change. An attitude item is administered to the subjects before seeing a particular TV movie and then again after seeing the movie; with the following results :

	Response to attitude item			Total
	Agree	Undecided	Disagree	
Before	8	20	12	40
After	18	12	10	40
Total	26	32	22	80

Use χ^2 to test the change in attitude from pre-test to post test; and interpret the results.

- B) Two groups of 10 students each got the following mean scores on an aptitude test.

	Group I	Group II
Mean	7	8
SD	2.03	2.03
N	10	10

Use 't' test and say whether two groups are significantly different on their aptitude test performance.

3. Answer in **250** words **each** (**any two**) :

20

- What do you mean by variability (dispersion) ? State the various measures of variability and its properties.
- Describe partial and multiple correlation.
- State the types of graphs for grouped data.
- Differentiate between parametric and non-parametric statistics.

4. Write short notes in **100** words **each** (**any four**) :

20

- Meaning and purpose of covariance.
- Meaning and assumptions in analysis of variance.
- Tetrachoric correlation.
- The Mann-Whitney U test.
- Concept of probability.
- Meaning of standard error.

मराठी रूपांतर

सूचना: i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

iii) सांख्यिकी तक्ता आणि गणक यंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा :

20

अ) i) प्रसामान्य वितरण वक्र वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

ii) 49.5 मध्य व 14.3 प्रमाण विचलन असलेल्या प्रसामान्य वितरणात 80 गुणांकाचे 'Z' अथवा सिग्मा गुणांकात रूपांतर करा.

ब) खलील विस्तरण आलेखातील सहसंबंध गुणांक काढा आणि फलिताचे विवरण द्या.

चाचणी गुणांक 'क्ष'

चाचणी गुणांक 'य'

वर्गांतर	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	Total
15-17			1			1	2	4
12-14		1	1	3	1	2	1	9
9-11		1	4	5	5	1		16
6-8	2	3	5	4	5	2		21
3-5	2	5	1		1	1		10
0-2	2	1		1				4
Total	6	11	12	13	12	7	3	64

2. 500 शब्दात उत्तर लिहा (कोणत्याही एक) :

20

- अ) 'अभिवृत्ती बदल' प्रयोगात 40 प्रयुक्त स्वेच्छेने-सहभागी झाले. विशिष्ट चित्रपट दूरदर्शन माध्यमा द्वारा दाखवण्यापूर्वी आणि चित्रपट दाखविल्यानंतर प्रयुक्तांच्या अभिवृत्तीचे मापन केले.

प्रयोगातून खालील फलिते प्राप्त झाली.

प्रयुक्तांच्या अभिवृत्ती चाचणीतील विधानांना अनुलक्षून दिलेल्या प्रतिक्रिया				
	सहमत	तटस्थ	असहमत	एकूण
चित्रपट दाखवण्यापूर्वी	8	20	12	40
चित्रपट दाखविल्यानंतर	18	12	10	40
एकूण	26	32	22	80

' χ^2 ' काय चाचणी द्वारा चित्रपट दाखवण्यापूर्वी आणि नंतर, प्रयुक्तांच्या अभिवृत्तीत बदल झालेला दिसतो काय, हे तपासा आणि फलितांचे विवरण द्या.

- ब) प्रत्येकी 10 विद्यार्थ्यांच्या दोन गटांना अभिवृत्ती चाचणी दिली त्यांचा मध्यक आणि प्रमाण विचलन गुणांक खालील प्रमाणे आढळला

	गट I	गट II
मध्य	7	8
प्रमाण विचलन	2.03	2.03
एकूण संख्या	10	10

't' चाचणीद्वारा दोन्हीगट त्यांच्या अभिवृत्ती चाचणी गुणांकानुसार लक्षणियरीत्या वेगळे आहेत काय ? ते सिद्ध करा.

3. प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही दोन) :

20

- अ) परिवर्तनशीलता (विस्तरणा) च्या अर्थ सांगा. विस्तरण मापने आणि त्यांचे उपयोग (वैशिष्ट्ये) सांगा.
 ब) आंशिक आणि बहुचल सहसंबंधाचे वर्णन करा.
 क) वर्गीकृत प्रदत्ताचे आलेख प्रकार सांगा.
 ड) प्राचल आणि अप्राचल सांख्यिकीतील भेद स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

20

- 1) सहप्रचरणाचा अर्थ आणि उद्देश्य. 4) मन्-व्हिटनी यु चाचणी.
 2) प्रचरण विश्लेषणाचा अर्थ आणि गृहितके. 5) संभाव्यतेची संकल्पना.
 3) चतुष्कोष्टक सहसंबंध. 6) प्रमाण दोष संकल्पना.

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY

EP-202 : Psychological Testing : Applications (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** of the following in **five hundred** words : **20**
 - a) Critically evaluate the difference between the theory-guided and factor analytical based inventories.
 - b) Explain the nature of FIRO-B. Discuss its applications in industrial and business settings.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **20**
 - a) Describe the nature of Malin's intelligence scale for Indian children. How it is different from Cattell's culture-fair test of intelligence ?
 - b) Explain the Rorschach ink-blot and Murray's TAT as association and construct protective techniques.
3. Answer **any two** of the following in **250** words : **20**
 - a) Explain the application of Moos's family environment scale in counselling setting.
 - b) State the use of SPM in educational setting.
 - c) Explain HSPQ as a personality inventory.
 - d) Discuss the applications of aptitude tests.
4. Answer **any four** of the following in **100** words : **20**
 - a) Utility theory.
 - b) Concepts of base rates and list rates in employee selection.
 - c) Anxiety test.
 - d) Uses of manual dexterity test.
 - e) Incremental validity.
 - f) Creativity test.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दात उत्तर लिहा : २०
 अ) सिद्धांत-मार्गदर्शक व घटक-विश्लेषणाधारीत मनोमापन चाचण्यांमधील भेदचे सटिक मुल्यामापन करा.
 ब) FIRO-B या चाचणीचे स्वरूप स्पष्ट करा. या चाचणीच्या उपयोग व व्यापार क्षेत्रातील उपयोजनाची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दात उत्तर लिहा : २०
 अ) मलीन यांच्या भारतीय बालकांसाठीच्या बुद्धिमत्ता चाचणीचे स्वरूप स्पष्ट करा. ही चाचणी कॅटेल यांच्या संस्कृती-सापेक्ष न्याय्य बुद्धिमत्ता चाचणीपेक्षा कशी वेगळी आहे ?
 ब) साहचर्य व रचनात्मक प्रक्षेपण तंत्र म्हणून रोर्शा यांची शाई-डाग (Ink-blot) व मरे यांची कथावस्तू आसंवेदन चाचणी (TAT) यांचे वर्णन करा.
३. खालीलपैकी २ प्रश्नांचे २५० शब्दात उत्तर लिहा : २०
 अ) मूस यांच्या कुटुंब वातावरण चाचणीचे समुपदेशन क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.
 ब) SPM चा शैक्षणिक क्षेत्रातील उपयोग लिहा.
 क) HSPQ या व्यक्तिमत्व चाचणीचे स्पष्टिकरण करा.
 ड) अभिक्षमता चाचणीच्या उपयोजनांची चर्चा करा.
४. खालीलपैकी चार प्रश्नांची १०० शब्दात उत्तर लिहा : २०
 अ) उपयोजन सिद्धांत.
 ब) कर्मचारी निवडीच्या संदर्भात आधारभूत व बिनचूक पदनिश्चयन संकल्पना.
 क) चिंतामापन चाचणी.
 ड) हस्तकारक कौशल्य चाचणीचे उपयोग.
 इ) वर्धमान यथार्थता.
 फ) सृजनशीलता चाचणी.

[3808] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 203 : Research Methodology
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is research design ? Illustrate simple factorial design and randomized block factorial design.
 - 2) Explain the distinction between Thurston-type scales and Likert-type scales.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define variables. Describe the various types of variables and state their importance in experimental research.
 - 2) Differentiate between group and repeated measures design.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain confirmatory factor analysis with appropriate example.
 - 2) Enumerate probability and non-probability sampling techniques.
 - 3) Describe survey research designs.
 - 4) What is the A.P.A. style of writing a research report ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words : **20**
 - 1) Psychophysical scaling
 - 2) Cohort design
 - 3) Multiple regression
 - 4) Quasi-experimental design
 - 5) Factor loading
 - 6) Canonical correlation.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- अ) संशोधन आराखडा व आखणी म्हणजे काय ? घटकानुसारी आराखडा व अनियतीकृत गटवार घटकानुसारी आराखड्याचे वर्णन करा.
- ब) थर्स्टन व लिंकर्ट प्रकारच्या मनोमापन श्रेणीतील भेद स्पष्ट करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) परिवर्तके म्हणजे काय ? परिवर्तकांच्या प्रकारांचे वर्णन करा व प्रायोगिक संशोधनातील त्यांचे महत्व नमुद करा.
- ब) आंतरसमूही व पुनरावर्तित आराखड्यातील भेद स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची साधारण प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- अ) पुष्टीकारक घटक विश्लेषण योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- ब) संभाव्यता व असंभाव्यता नमुनाचयन तंत्रांचे वर्णन करा.
- क) सर्वेक्षण संशोधन आराखड्याचे वर्णन करा.
- ड) अहवाल लिखाणाची APA शैली विशद करा.
४. खालीलपैकी चार प्रश्नांची साधारण प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- अ) मनोभौतिक मापनश्रेणी
- ब) समूह (Cohort) आराखडा
- क) बहुविध समाश्रयन
- ड) प्रयोगसदृश्य प्रायोगिक आराखडा
- इ) घटकभार
- फ) विहित सहसंबंध.

[3808] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 301 : Personality (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define personality and describe characteristics of a good personality theory.
 - 2) Explain five factor model of personality and evaluate critically.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss the cognitive perspective of personality given by Kelly.
 - 2) Explain how Erikson's theory of personality is different from Freud's theory. Describe psychosocial stages given by Erikson.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Describe person-situation interaction approach of personality.
 - 2) Write the issues of cross-cultural research in personality.
 - 3) Explain the concept of collective unconscious with special reference to archetypes.
 - 4) Describe Maslow's hierarchy of needs.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
 - 1) Issues in social desirability.
 - 2) Surface traits versus source traits.
 - 3) Self-concept.
 - 4) Idiographic approach.
 - 5) Rollo May's meaning of anxiety
 - 6) Phallic stage.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. 20
 - 1) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या द्या आणि चांगल्या व्यक्तिमत्व सिद्धांताची वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
 - 2) व्यक्तिमत्त्वाचे पंच-घटक प्रारूप स्पष्ट करा आणि त्याचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. 20
 - 1) 'केली' यांनी सांगितलेल्या व्यक्तिमत्वविषयक बोधनिक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
 - 2) 'एरिकसन' चा व्यक्तिमत्व सिद्धांत 'फ्रॉईड' च्या सिद्धांताहून भिन्न कसा आहे ? एरिकसन यांनी दिलेल्या मनोसामाजिक अवस्था वर्णन करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. 20
 - 1) व्यक्तिमत्त्वाचा 'व्यक्ती-परिस्थिती आंतरक्रिया' दृष्टिकोन वर्णन करा.
 - 2) व्यक्तिमत्व विषयक संशोधनातील आंतरसांस्कृतिक मुद्दे मांडा.
 - 3) आर्किटाईपच्या संदर्भात 'सामूहिक अबोध' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) मॅस्लो यांची गरजांची वर्चस्वश्रेणी वर्णन करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा. 20
 - 1) सामाजिक वांछिततेचे मुद्दे.
 - 2) दर्शनी गुणविशेष विरुद्ध मूळ गुणविशेष.
 - 3) स्व-संकल्पना.
 - 4) व्यक्तिसापेक्ष दृष्टिकोन.
 - 5) रोलो मे यांनी दिलेला चिंतेचा अर्थ.
 - 6) फॅलिक अवस्था.

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY

EP – 321 : Organizational Behaviour (2008 Pattern)
(Optional) (Industrial Psychology) (Group – B)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) How to motivate others by being fair ? Discuss equity theory and evaluate the concept of 'distributive', 'procedural' and 'interactional justice' in the context of organizational behaviour.
 - 2) What is leadership ? Point out the similarities and differences between transactional and transformational leadership. Explain the concept of toxic leadership and servant leadership.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) What is meant by organizational stress ? Discuss the consequences of stress and explain law to manage this stress.
 - 2) What is organizational behaviour ? Point out its nature and evaluate different models of organizational behaviour.
3. Answer **any two** in **250** words **each**: **20**
- 1) State different trends of OB and discuss them.
 - 2) Differentiate between job enrichment and job enlargement and explain how they are related to job analysis.
 - 3) Point out Hersey and Blonchard's situational leadership theory and its relationship to different bases of power.
 - 4) Which functions are served by communication within the organization ? Explain the importance of upward-downward and lateral channels of communication with the organization.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **20**

- 1) Organizational culture.
- 2) Goal setting theory.
- 3) Path goal theory of leadership.
- 4) Employee counselling.
- 5) Conflict resolution strategies.
- 6) Empowerment.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. **२०**

- १) न्याय्य वागून इतरांना कसे प्रेरित करता येते ? समतुल्यता उपपत्तीची चर्चा करून 'कार्यपद्धतीची न्याय्यबुद्धी', 'वितरणातील न्यायबुद्धी' व 'आंतर वैयक्तिक संबंधातील न्यायबुद्धी' या संकल्पनांचे संघटनात्मक वर्तनाच्या पार्श्वभूमीवर मूल्यमापन करा.
- २) नेतृत्व म्हणजे काय ? नेतृत्वाची आंतरक्रीयात्मक उपपत्ती व परिवर्तनात्मक उपपत्ती यामधील साम्य व भेद स्पष्ट करा. हानिकारक नेतृत्व व सेवाभावी नेतृत्व या संकल्पना स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. **२०**

- १) संघटनात्मक ताण म्हणजे काय ? या ताणाचा संघटनेवर काय परिणाम होतात त्याची चर्चा करा ह्या ताणाचे व्यवस्थापन कसे करता येईल हे स्पष्ट करा.
- २) संघटनात्मक वर्तन म्हणजे काय ? त्याचे स्वरूप स्पष्ट करून संघटनात्मक वर्तन विषयक विविध प्रारूपांचे मूल्यमापन करा.

३. कोणतीही दोन उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा.

२०

- १) संघटनात्मक वर्तनातील विविध विचार प्रवाह सांगून त्यांच्या विषयी चर्चा करा.
- २) कार्य-समृद्धी व कार्य-विस्तार यामधील फरक सांगा आणि त्यांचा कार्य-विश्लेषणाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.
- ३) हर्सी व ब्लँचर्ड यांची प्रासंगिक नेतृत्व उपपत्ती व तिचासत्तेच्या आधार-स्तंभाशी असणारा संबंध स्पष्ट करा.
- ४) संघटनेत घडणाऱ्या संप्रेषणामुळे कोणती कार्ये साध्य होतात ? उर्ध्वगामी, अधोगामी व समस्तर संप्रेषण मार्गांचे संघटनात्मक मानसशास्त्रातील महत्त्व विशद करा.

४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा.

२०

- १) संघटनात्मक संस्कृती.
- २) ध्येय-निश्चिती.
- ३) पथ-ध्येय नेतृत्व उपपत्ती.
- ४) कर्मचारी समुपदेशन.
- ५) संघर्ष सोडविण्याचे डावपेच.
- ६) सबलीकरण.

[3808] – 306

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 330 : Counselling Process (Gr – C)
(Optional) (Counselling Psychology)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Describe work settings and traditional activities of counsellors.
 - 2) Discuss what is In-Depth Exploration “stage of counselling”.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss the ethical principles of counselling.
 - 2) Describe questionnaire and interview as a technique for human assessment.
3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
 - 1) What are aims and objectives of record keeping ?
 - 2) As a counsellor how you encourage your client to disclose ?
 - 3) What is the process of goal setting ?
 - 4) What is importance of aptitude test, intelligence test and interest test in counselling ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
 - 1) Initial disclosure.
 - 2) Positive regard.
 - 3) Client responses to termination.
 - 4) Diagnostic test.
 - 5) Action plan.
 - 6) Counsellors mistake in assessment process.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. 20
 - 1) समुपदेशकाची पारंपारिक कार्ये आणि कार्य परिस्थिती वर्णन करा.
 - 2) समुपदेशनातील 'सखोल-शोधन अवस्था' म्हणजे काय ते सांगून त्याची चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. 20
 - 1) समुपदेशनातील नैतिक तत्वांची चर्चा करा.
 - 2) मानवी मूल्यनिर्धारणाची तंत्रे म्हणून मुळाखत व प्रश्नावळीचे वर्णन करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा. 20
 - 1) नोंदी ढेवण्याचे हेतू व उद्दिष्टे सांगा.
 - 2) लाभार्थीला बोलते करण्यासाठी समुपदेशक म्हणून तुम्ही कसे प्रोत्सहित कराल ?
 - 3) ध्येय-निश्चिती प्रक्रिया म्हणजे काय ?
 - 4) समुपदेशनात अभिक्षमता चाचणी, बुद्धिमापन चाचणी व अभिरूची चाचणी यांचे काय महत्व आहे ?
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा. 20
 - 1) इनिशिअल डिसक्लोझर
 - 2) धनात्मक आदर
 - 3) अंतिम अवस्थेतील लाभार्थीच्या प्रतिक्रिया
 - 4) निदानात्मक चाचणी
 - 5) कृति-आराखडा
 - 6) मूल्यनिर्धारण प्रक्रियेतील समुपदेशकाच्या चुका.

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
Optional (Clinical Psychology)
EP-411 : Psychotherapies (Group – A) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: i) *All questions are compulsory.*
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is psychotherapy ? Discuss its nature.
 - 2) What is group therapy ? Discuss in detail marital and family therapies.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is behavior therapy ? Explain modelling procedures and contingency management.
 - 2) Discuss in detail multimodal therapies.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) What is psychoanalytic therapy ? Discuss transference as a classical technique in psychodynamic therapy.
 - 2) Discuss systematic desensitization as a technique in behavior therapy.
 - 3) Discuss basic assumptions in client centered therapy.
 - 4) Discuss multicultural therapies.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Psychodrama
 - 2) Assertiveness.
 - 3) Logo therapy.
 - 4) Speech therapy.
 - 5) Free association.
 - 6) Muscle relaxation techniques.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
 १) मानसोपचार म्हणजे काय ? मानसोपचाराचे स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.
 २) सामुहीक उपचार पद्धती म्हणजे काय ? कुटुंब आणि वैवाहीक उपचार पद्धतींची सविस्तर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
 १) वर्तनीक उपचार पद्धती म्हणजे काय ? प्रतिरूप अनुसरण कार्यपद्धती आणि आनुषंगिकता व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
 २) अनेक बहुलकी उपचार पद्धतीची सविस्तर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा : २०
 १) मनोविश्लेषणात्मक उपचार पद्धती म्हणजे काय ? मनोविश्लेषणात्मक उपचार पद्धतीतील एक अभिजात तंत्र म्हणुन 'भावांतरण' तंत्रांची चर्चा करा।
 २) वर्तनीक उपचार पद्धतीतील एक तंत्र म्हणुन पद्धतशीर आवेदनशीलन तंत्राची चर्चा करा.
 ३) व्यक्ति-केंद्रित उपचार पद्धतीतील मूलभूत गृहीतकांची चर्चा करा.
 ४) बहुसांस्कृतिक उपचार पद्धतींवर सविस्तर लिहा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा : २०
 १) मनोनाट्य.
 २) अॅसरटीव्हनेस.
 ३) लोगो थेरेपी.
 ४) वाचा उपचारपद्धती.
 ५) मुक्त साहचर्य.
 ६) स्नायु शिथीलन तंत्र.

[3808] – 405

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology) (Gr. – B)
EP – 421 : Organizational Development
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define Organization Development (OD). Explain the nature of OD. Critically analyse the historical antecedents of first generation OD.
 - 2) What is the need for planning for change in OD ? Explain Lewin's three step model and Kotter's eight step plan for organisational change.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain the process of action research. What is the importance of diagnosis in OD ?
 - 2) How is team an important component of OD interventions ? Explain types of teams and techniques and exercises used in team-building.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Describe the forces for change. Discuss a model of planned change.
 - 2) Explain the values and assumptions of OD.
 - 3) What do you understand by programme management component of OD ?
 - 4) What is meant by third party peace making ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
 - 1) Quality circles
 - 2) Second generation OD
 - 3) OD in Indian Organizations
 - 4) Resistance to change
 - 5) Management By Objectives
 - 6) OD beliefs.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) संघटना विकासाची व्याख्या सांगा. संघटना विकासाचे स्वरूप स्पष्ट करा. प्रथमपिढी संघटन विकासाच्या ऐतिहासिक पूर्ववर्ती घटकांचे सटीक मूल्यमापन करा.
- २) संघटना विकासांतर्गत बदलाचे नियोजन करण्याची आवश्यकता काय ? संघटना बदलाचे लुविनचे त्रि-अवस्था प्रारूप व कॉटरची अष्टावस्था योजना यांचे स्पष्टीकरण करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) कृती-संशोधन प्रक्रिया स्पष्ट करा. संघटना विकासांतर्गत निदानाचे महत्व काय ?
- २) संघ हा संघटना विकास आंतरनिरसनाचा महत्वाचा घटक कसा आहे ? संघाचे प्रकार सांगून संघ-बांधणीची तंत्रे व स्वाध्याय स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. २०
- १) बदल घडविणाऱ्या प्रभावी घटकांचे वर्णन करा. योजनाबद्ध बदलाच्या कोणत्याही एका प्रारूपाची चर्चा करा.
- २) संघटना विकासाची मूल्ये व गृहीत तत्वे स्पष्ट करा.
- ३) संघटना विकासातील कार्यक्रम व्यवस्थापन घटक म्हणजे काय ?
- ४) तृतीय पक्ष शांतता-प्रस्थापन म्हणजे काय ?
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा. २०
- १) गुण मंडले
- २) द्वितीय पीढी संघटना विकास
- ३) भारतीय संघटना विकास
- ४) बदलास विरोध
- ५) उद्दीष्टांमार्फत व्यवस्थापन
- ६) संघटना विकास विषयक समजूती.

[3808] – 201

M.A. (Sem. II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY (New)
EP-201 : Learning and Memory
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : 1) Attempt all questions according to the options given in each.
2) Figures to the right indicates full marks.*

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - 1) Discuss in detail applications of classical conditioning.
 - 2) Explain in brief various types of memory models.
2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - 1) Discuss in depth determinants of memory.
 - 2) Describe the various brain areas associated with learning and memory .
3. Answer **any two** of the following in about **250** words : **20**
 - 1) Define operant conditioning. Explain the different schedules of reinforcement.
 - 2) Describe the working memory model in brief.
 - 3) Explain any two theories of forgetting.
 - 4) Distinguish between Amnesia and Korsakoff Syndrome. How does Amnesia affect human functioning ?
4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : **20**
 - 1) Observational Learning
 - 2) Short term memory
 - 3) Memory distortion
 - 4) Neuro-linguistic programming
 - 5) Types of reinforcement
 - 6) Long term potentiation.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 १) अभिजात अभिसंधानाच्या उपयोजनाबाबत सविस्तर लिहा.
 २) स्मृती विषयक विविध प्रारूप प्रकारांवर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
 १) स्मृती निर्धारकांविषयी सरवोच चर्चा करा.
 २) अध्ययन व स्मृती यांच्याशी संबंधित विविध मॅदू क्षेत्रांबाबत चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
 १) व्यापारात्मक अभिसंधानाची व्याख्या द्या. विविध प्रबळन सारणींविषयी लिहा.
 २) कार्यरत स्मृती प्रारूप विषयी लिहा.
 ३) विस्मरण विषयी कोणत्याही दोन सिद्धांतांवर लिहा.
 ४) स्मृतीलोप व कोर्साकोफ संलक्षण यातील फरक स्पष्ट करा. स्मृतीलोपाचा मानवी कार्यावर होणारा परिणाम यावर लिहा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
 १) निरिक्षणात्मक अध्ययन .
 २) अल्प-स्मृती
 ३) स्मृती विरूपण
 ४) चेता-भाषिक सूचनाक्रम
 ५) प्रबलनाचे प्रकार
 ६) दीर्घ कालिक विभवीकरण

[3808] – 406

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-430 : Guidance and Career Counselling
(Gr-c) Optional (Counselling Psychology)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is career counselling? Explain present trends and future direction in career counselling.
 - 2) Explain in detail, Holland's theory of vocational personality and work environment.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss in detail various factors used for career counselling at elementary and secondary school level.
 - 2) What is career planning? Explain career counselling in non-school settings.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain self discovery stage of career counselling. Explain your role as a career counsellor and state which activities you involve in that stage.
 - 2) Evaluate and explain Bandura's social learning approach with reference to career development.
 - 3) Explain individual and group counselling and state the difference between individual and group counselling.
 - 4) Explain career planning and decision making in school.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Self discovery diary
 - 2) Skills literacy
 - 3) Career preparation
 - 4) Growth state in Super's model
 - 5) Vicarious experience
 - 6) Career counselling at higher education level.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दात लिहा. 20
 - 1) करिअर समुपदेशन म्हणजे काय ? करिअर समुपदेशनातील वर्तमान परिस्थिति व भविष्यकालीन दिशा स्पष्ट करा.
 - 2) हॉलंड यांचा व्यवसायिक व्यक्तिमत्व व कार्य परिस्थितीविषयक सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
2. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दात लिहा. 20
 - 1) प्राथमिक आणि माध्यमिक शालेय पातळीवरील करिअर समुपदेशनासाठी विचारात घेतल्या जाणाऱ्या घटकांची सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) करिअर नियोजन म्हणजे काय ? शाला –बाह्य परिस्थितीतील करिअर समुपदेशन स्पष्ट करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा. 20
 - 1) करिअर समुपदेशनातील 'स्व-शोध' अवस्था स्पष्ट करा. ह्या अवस्थेमध्ये करिअर समुपदेशक म्हणून तुम्ही कोणत्या क्रिया कराला ?
 - 2) करिअर विकासाच्या संदर्भातील बांडुरा यांचा सामाजिक अध्ययन दृष्टिकोन स्पष्ट करून त्याचे मूल्यमापन करा.
 - 3) वैयक्तिक व सामूहिक समुपदेशन स्पष्ट करा आणि त्यातील फरक सांगा.
 - 4) शालेमधील करिअर नियोजन व निर्णय-प्रक्रिया स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. 20
 - 1) स्व-शोध डायरी
 - 2) कौशल्य - साक्षरता
 - 3) करिअर पूर्वतयारी
 - 4) सुपर यांच्या प्रारूपातील वाढीची अवस्था
 - 5) वैचारिक अनुभव
 - 6) उच्च शिक्षण पातळीवरील करिअर समुपदेशन.

[3808] – 407

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Gr – C) Optional
EP – 431 : Areas of Counselling
Counselling Psychology (2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain the characteristics and causes of emotionally disturbed children.
 - 2) Discuss the characteristics of mentally challenged children.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain the causes of suicide and discuss how to handle suicides.
 - 2) What is occupational stress ? Explain the need of counselling at work place.
- 3) Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain the criteria of ADHD prescribed by APA.
 - 2) Explain the family therapy process with special reference to marital counselling.
 - 3) Describe the process of pre-test and post test counselling for HIV/AIDS victims.
 - 4) Explain the aspects of pre-retirement counselling.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Academic under achiever.
 - 2) Counselling for women.
 - 3) Para-suicides.
 - 4) Sports anxiety.
 - 5) Learning disabled.
 - 6) Classification of mentally challenged.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : 20
 - 1) भावनिकदृष्ट्या अस्वस्थ बालकांची वैशिष्ट्ये सांगून त्यामागची कारणे स्पष्ट करा.
 - 2) मानसिकदृष्ट्या आव्हानात्मक बालकांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
2. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : 20
 - 1) आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करून आत्महत्या कशा रोखता येतील त्याची चर्चा करा.
 - 2) व्यावसायिक ताण म्हणजे काय ? कामाच्या ठिकाणच्या समुपदेशनाची गरज स्पष्ट करा.
3. कोणतीही दोन उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : 20
 - 1) APA ने निर्धारित केलेले ADHD चे निकष स्पष्ट करा.
 - 2) वैवाहिक समुपदेशनाच्या संदर्भातील कुटुंब उपचार पद्धतीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - 3) HIV/AIDS रुग्णांसाठीची पूर्व-चाचणी व पश्चात चाचणी समुपदेशन प्रक्रिया वर्णन करा.
 - 4) निवृत्ती पूर्व समायोजनातील विविध पैलू स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा : 20
 - 1) शैक्षणिकदृष्ट्या न्यूनसंपादित विद्यार्थी
 - 2) स्त्रियांसाठी समुपदेशन
 - 3) पॅरासुसाईड
 - 4) क्रिडा - चिंता
 - 5) अध्ययन अक्षम बालक
 - 6) मानसिकदृष्ट्या आव्हानात्मक व्यक्तींचे वर्गीकरण.

[3808] – 6

M.A. (Part – II) (Term-End) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP 520 : Basics of Educational Psychology
(Optional Paper)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 60

N.B.: 1) Attempt **all four** questions.

2) Marks for **each** question are given on **right** side.

1. Answer **any seven** of the following in **20** words : **14**
- a) Give two differences between ability and aptitude.
 - b) Which hygienic factors should be taken care of in classroom environment ?
 - c) Define achievement motivation.
 - d) What are the dimensions of school organizational climate ?
 - e) What is student's power ?
 - f) Enumerate various dimensions of student-teacher relationship.
 - g) Define gender.
 - h) What is the basic assumption of information processing model ?
 - i) Which aptitudes are related to academic achievement ?
 - j) How effective is lecture method ?
2. Attempt **any two** of the following in **50** words **each** : **8**
- a) What is the best physical design of a classroom ?
 - b) Explain the study habits useful to improve academic achievement.
 - c) How is socio-economic status related to child rearing ?
 - d) Explain discussion method of teaching along with its assumptions.

P.T.O.

3. Answer **any three** of the following in **150** words **each** : **18**
- Differentiate between effective and ineffective praise.
 - Discuss two most effective teacher oriented techniques of teaching.
 - Discuss and evaluate use of computers for teaching.
 - Discuss the importance of interpersonal relations in home for academic achievement.
 - Describe various interpersonal skills essential for classroom management.
4. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
- Discuss in detail the characteristics of an effective teacher. Support your answer with research findings.
 - Discuss Bloom's ideas about teaching-learning process. Evaluate the same.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न प्रत्येकी **20** शब्दात सोडवा : **14**
- क्षमता व अभिक्षमता यातील दोन फरक सांगा.
 - वर्गातील वातावरणात कोणत्या आरोग्यविषयक गरजांची काळजी घेतली गेली पाहिजे ?
 - संपादन प्रेरणाची व्याख्या द्या.
 - शालेय संघटनात्मक वातावरणाचे घटक कोणते ?
 - विद्यार्थ्यांची सत्ता म्हणजे काय ?
 - शिक्षक विद्यार्थी संबंधाचे पैलू कोणते ?
 - लिंगभावाची व्याख्या करा.
 - माहिती प्रक्रिया प्रारूपाची गृहिते कोणती ?
 - कोणत्या प्रकारच्या अभिक्षमता शैक्षणिक संपादनाशी निगडित असतात ?
 - व्याख्यान पद्धती कितपत परिणामकारक असते ?

2. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : 8
- 1) वर्गाची सर्वोत्तम भौतिक रचना कशी असावी ?
 - 2) कोणत्या अभ्यास सवयी शैक्षणिक संपादनाच्या वाढीसाठी उपयोगी असतात ?
 - 3) सामाजिक-आर्थिक परिस्थिती बालसंगोपनाशी कशा प्रकारे संबंधित असते ?
 - 4) अध्यापनाच्या चर्चा पद्धतीची त्याच्या गृहितांसह चर्चा करा.
3. पुढीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा : 18
- 1) प्रभावी व निष्प्रभ प्रसंशेतील फरक स्पष्ट करा.
 - 2) सर्वाधिक प्रभावी अशा दोन शिक्षक केंद्रित अध्यापन पद्धतींची चर्चा करा.
 - 3) अध्यापनात संगणकाच्या उपयोगाची चर्चा करा. त्याचे मूल्यमापन करा.
 - 4) घरातील आंतरव्यक्तिक संबंधाच्या शैक्षणिक संपादनातील महत्त्वाची चर्चा करा.
 - 5) वर्ग-व्यवस्थापनासाठी आवश्यक असलेल्या आंतरव्यक्तिक कौशल्यांची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
- 1) प्रभावी शिक्षकाच्या वैशिष्ट्यांची सखोल चर्चा करा. आपल्या उत्तराला संशोधनाचा आधार द्या.
 - 2) अध्ययन-अध्यापनाविषयी ब्लुमच्य कल्पनांची चर्चा करा. त्यांचे मूल्यमापन करा.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-101 : Cognitive Processes (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** the questions as per the options given to **each** question.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) How has cognitive psychology contributed to the understanding of speech perception ?
 - b) Define cognitive psychology. Trace its historical antecedents from 20th century onwards.

2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Bring out the difference between sensation, attention and perception. Explain Gestalt approach to form perception in detail.
 - b) Explain the problem solving cycle. Discuss the factors that create obstacles to problem solving.

3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each** : **20**
 - a) Can creativity be measured ? Discuss various approaches to measuring creativity.
 - b) Explain the Broadband's theory of selective attention.
 - c) What do you understand about Direct Access Hypothesis and Indirect Access Hypothesis in context of word recognition ?
 - d) Explain Vygotsky's theory of cognitive development.

4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : **20**
 - a) Ecological approach to cognitive psychology
 - b) Types of problem
 - c) Basic concepts of psychophysics
 - d) Cognitive Task in writing
 - e) Multilingualism
 - f) Subliminal perception.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : 20
 - अ) वाचा संवेदन समजून घेण्याच्या दृष्टीने बोधनिक मानसशास्त्राने योगदान कसे केले आहे ?
 - ब) बोधनिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. विसाव्या शतकापासून बोधनिक मानसशास्त्राच्या ऐतिहासिक पाटचालीचा मागोवा घ्या.
2. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : 20
 - अ) वेदन, अवधान आणि संवेदन यांतील भेद सांगा. आकार (form) संवेदनाविषयीचा समाकृती दृष्टिकोन सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
 - ब) समस्या परिहार चक्र स्पष्ट करा. समस्या परिहारात अडथळे निर्माण करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : 20
 - अ) सृजनशीलतेचे मापन करता येते का ? सृजनशीलतेच्या मापना विषयीच्या विविध दृष्टिकोनांची चर्चा करा.
 - ब) वेचक अवधानाविषयीचा ब्रॉडबॅन्ड यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - क) शब्द प्रत्यभिज्ञानाच्या संदर्भात 'थेट प्रवेश अभ्युपगम' आणि 'अप्रत्यक्ष प्रवेश अभ्युपगम' याविषयी तुम्हे काय जाणता ?
 - ड) बोधनिक विकासाविषयीचा व्हिगोत्स्की यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा : 20
 - अ) बोधनिक मानसशास्त्र विषयक परिस्थितीवैज्ञानिक दृष्टिकोन.
 - ब) समस्येचे प्रकार
 - क) मनोभौतिकीतील मूलभूत संकल्पना
 - ड) लेखनातील बोधनिक कार्य
 - इ) बहुभाषिकता
 - फ) अवसीमीय संवेदन.

[3808] – 302

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Clinical Psychology) (Group – A)
EP-310 : Psychopathology – I (Optional)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What are somatoform disorders ? Discuss the etiological factors in conversion disorder.
 - 2) What is the clinical picture in unipolar mood disorder ? How are unipolar mood disorders treated ?

2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss in detail the biological factors in schizophrenia.
 - 2) Describe the history of the DSM. Write in detail about the multi-axial classification system.

3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each** : **20**
 - 1) Write about any three sub-types of schizophrenia.
 - 2) What is a paradigm ? Why is the diathesis-stress paradigm the most widely accepted one in psychopathology ?
 - 3) What are the causes of suicide ? Write in brief about the identified high risk groups in suicide.
 - 4) What are the psychological factors associated with cardio-vascular disorders ?

4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words each : **20**
 - 1) Symptoms of panic disorder
 - 2) Dissociative fugue
 - 3) Causes of insomnia
 - 4) ICD - 10
 - 5) Emil Kraepelin's views about schizophrenia
 - 6) Role of socio-cultural factors in anorexia nervosa.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : २०
- १) कायिक प्रकाराकृत विकृती कोणत्या ? रूपांतरण विकृतीमधील कारणात्मक घटकांची चर्चा करा.
 २) एक ध्रुवीय भावस्थिती विकृती मधील चिकित्सात्मक चित्र स्पष्ट करा. एक ध्रुवीय भावस्थिती विकृती वरील उपचार कोणते ?
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : २०
- १) छिन्नमनस्कतेमधील जैविक (शारीरिक) कारणात्मक घटकांची चर्चा करा.
 २) डी.एस.एम.च्या इतिहासाचे वर्णन करा. बहू-अक्षीय वर्गीकरण प्रणालीबद्दल विस्तृतपणे लिहा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : २०
- १) छिन्नमनस्कते मधील कोणत्याही तीन प्रकारांबद्दल लिहा.
 २) दृष्टिकोण (विचार प्रवाह) म्हणजे काय ? 'रोगप्रवंता - ताणतणाव' हा दृष्टिकोन मनोविकृती शास्त्रामध्ये सर्वाधिक स्वीकृत का झाला आहे ?
 ३) आत्महत्येची कारणे कोणती ? उच्च धोका समूह म्हणून या संदर्भात ओळखले जाणाऱ्या गटांबद्दल थोडक्यात लिहा.
 ४) हृदयाच्या रक्तवाहिन्यांच्या संबंधातील व्याधींमधले मानसशास्त्रीय घटक कोणते ?
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दांत टिपा लिहा : २०
- १) आतंक (घबराट) विकृतीची लक्षणे
 २) वियोजनात्मक पलायन
 ३) निद्रानाशाची कारणे
 ४) आय.सी.डी. १०
 ५) छिन्नमनस्कतेवरील एमिल क्रेपलिन यांचे विचार
 ६) क्षुधाभाव विकृतीतील सामाजिक - सांस्कृतिक घटकांची भूमिका.

[3808] – 303

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Clinical Psychology) (Group – A)
EP – 311 : Psychodiagnostics and Community Mental Health
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) What is Psychodiagnostics ? Discuss in detail Sigmund Freud's theory of mental illness.
 - 2) Discuss the role of community psychologist's in preventing social deviant behaviour.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain various Neuropsychological tests used in clinical set up.
 - 2) What are projective techniques ? Discuss in brief any two projective tests.
3. Answer **any two** of the following in **150** words : **20**
 - 1) Explain neurotic needs given by Karen Horney.
 - 2) Discuss clinical interview (SCID System) as a tool of diagnosis.
 - 3) Explain clinical interpretation and report writing.
 - 4) Explain the role of clinical psychologists in medical set up.
4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : **20**
 - 1) Logotherapy
 - 2) WAPIS
 - 3) NEO-FFI
 - 4) Accident prevention : Home and workplace accidents
 - 5) Self Monitoring.
 - 6) HIV/AIDS.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

- I. खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : 20
- 1) मनोनिदानशास्त्र म्हणजे काय ? सिंगमंड फ्रॉईड यांची मानसिक आजाराविषयीची उपपत्तीची सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) सामाजिक विपथगामी (विचलीत) वर्तनाच्या संदर्भात सामुहिक मानसशास्त्रज्ञाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- II. खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : 20
- 1) चिकित्सा क्षेत्रामध्ये अवलंबीलया जाणाऱ्या विविध नस मानसशास्त्रीय चाचण्या स्पष्ट करा.
 - 2) प्रक्षेपण तंत्रे कोणती आहेत ? कोणत्याही दोन प्रक्षेपण चाचण्यांची थोडक्यात चर्चा करा.
- III. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दात लिहा : 20
- 1) कारेन हॉर्ने यांनी सांगितलेल्या नसविकृत गरजा स्पष्ट करा.
 - 2) चिकित्सात्मक मुलाखत (SCID System) ची एक निदानात्मक साधन म्हणून चर्चा करा.
 - 3) चिकित्सात्मक अर्थविवरण व अहवाल लेखन स्पष्ट करा.
 - 4) वैद्यकीय क्षेत्रातील चिकित्सा मानसशास्त्रज्ञांची भूमिका स्पष्ट करा.
- IV. खालीलपैकी चारवर सुमारे 100 शब्दात टिपा लिहा : 20
- 1) लोगोथेरेपी
 - 2) WAPIS
 - 3) NEO-FFI
 - 4) अपघात प्रतिबंध: गृह आणि कामाच्या ठिकाणचे अपघात
 - 5) स्व-नियोजन
 - 6) एच आय व्ही/एड्स.

[3808] – 307

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Counselling Psychology) (Gr-C) (2008 Pattern)
EP-331 : Counselling Skills and Approaches (Optional)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain 'helping as a process with the help of RUC model'.
 - 2) What are listening skills, explain the importance of listening skills.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss various psychoanalytical techniques used in counselling.
 - 2) Discuss various concepts in transactional analysis.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain any two techniques of empowering mind.
 - 2) Explain various challenging inconsistencies in counselling.
 - 3) What are brief theories ? Illustrate it's application in school setting.
 - 4) Explain seven BASIC-ID modalities from multimodel therapy.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Concept of helper
 - 2) Paraphrasing skills
 - 3) Token Economy
 - 4) Life script
 - 5) Creating explanations
 - 6) Disclosing skills.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : 20
 - 1) आर.यु.सी. प्रारूपानुसार 'मदत करणे - एक प्रक्रिया' म्हणून स्पष्ट करा.
 - 2) ऐकून घेण्याची कौशल्ये सांगून त्यांचे महत्व विशद करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : 20
 - 1) समुपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या विविध मनोविश्लेषण तंत्रांची चर्चा करा.
 - 2) आंतरक्रियांच्या विश्लेषणातील विविध संकल्पनांची चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दात लिहा : 20
 - 1) मनाच्या सबलीकरणाची कोणतीही दोन तंत्रे स्पष्ट करा.
 - 2) समुपदेशनातील विविध आव्हानात्मक विसंगती स्पष्ट करा.
 - 3) संक्षिप्त उपचारपद्धती म्हणजे काय ? शाळेय परिस्थितीतील तिचे उपयोजन सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - 4) बहु-आयामी उपचारपद्धतीतील सात मूलभूत आय.डी. आयाम स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा : 20
 - 1) सहाय्यक ही संकल्पना
 - 2) पॅराफ्रेझिंग कौशल्ये
 - 3) टोकन इकॉनॉमी
 - 4) लाईफ स्क्रिप्ट
 - 5) स्पष्टीकरणे तयार करणे
 - 6) बोलते करण्याचे कौशल्य.

[3808] – 401

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-401: Motivation and Emotion (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Critically analyse Murray's and McClelland theories of motivation.
 - 2) Explain in detail the significant role of central nervous system and psychophysiological measures in understanding emotion and motivation.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Describe the neurological and peripheral mechanisms of hunger and thirst.
 - 2) Explain 'depression' as an emotion. What are the ill-effects of depression on physical well-being ?
3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
 - 1) Describe the ethological study of motivation and emotion.
 - 2) How the endocrine system plays a significant role in experiencing and expression of emotion ?
 - 3) Discuss the role of central nervous system in cognitive processes.
 - 4) 'Anger' is a strong negative emotion. Comment. Explain the various ways of managing anger.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**
 - 1) James-Lange theory
 - 2) Kinds of Aggression
 - 3) Components of emotion
 - 4) Autonomic nervous system
 - 5) Socio-cultural approach
 - 6) Positive emotions.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहाणे.

1. कोणतेही एका उत्तर 500 शब्दात लिहा : 20
 - 1) मरे व मॅक्लेलँड यांच्या प्रेरणाविषयक सिद्धांतांचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
 - 2) प्रेरणा व भावनांचे स्वरूप समजावून घेण्यामध्ये केंद्रीय नससंस्था आणि मानस-शारीरिक मापने यांची भूमिका कशी महत्त्वपूर्ण असते ते सविस्तर स्पष्ट करा.
2. कोणतेही एका उत्तर 500 शब्दात लिहा : 20
 - 1) भूक व तहान यांच्या चेताशास्त्रीय व परिसरीय यंत्रणेचे वर्णन करा.
 - 2) 'उदासीनता' एक भावना म्हणून स्पष्ट करा. अवसादाचे शारीरिक स्वास्थ्यावर होणारे दुष्परिणाम सांगा.
3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा : 20
 - 1) प्रेरणा व भावना यांचे आचारविज्ञान विषयक अभ्यास वर्णन करा.
 - 2) भावनांची अभिव्यक्ती व अनुभाव यामध्ये अंतःस्त्रावी यंत्रणेची भूमिका कशी महत्त्वपूर्ण असते ते स्पष्ट करा.
 - 3) बोधनिक प्रक्रियेमधील केंद्रीय नससंस्थेच्या भूमिकेची चर्चा करा.
 - 4) 'क्रोध' एक प्रबल नकारात्मक भावना आहे यावर मत प्रदर्शित करा क्रोधाचे व्यवस्थापन करण्याचे विविध मार्ग स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा : 20
 - 1) जेम्स - लँग सिद्धांत
 - 2) आक्रमकतेचे प्रकार
 - 3) भावनेतील घटक
 - 4) स्वायत्त नस-संस्था
 - 5) सामाजिक-सांस्कृतिक दृष्टिकोन
 - 6) सकारात्मक भावना.

[3808] – 402

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
Optional (Clinical Psychology)
EP-410: Psychopathology – II
(Group – A) (2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : i) *All questions are compulsory.*
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - i) What is Mental Retardation ? Discuss in detail the etiological factors in MR.
 - ii) What are substance-abuse disorders ? Discuss the dependence-abuse distinction. What are the psychological interventions used in the treatment of substance-abuse disorders ?
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - i) Discuss the classification and clinical picture in personality disorders. What are the causes of Borderline personality disorder ?
 - ii) What are adjustment disorders ? How are they different from acute stress disorder ? How are adjustment disorders treated ?
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - i) Write a detailed note on dementia. How is it different from delirium ?
 - ii) Describe the various sexual dysfunctions. How are they treated ?
 - iii) Write a note on pathological gambling.
 - iv) What are opioids ? What are the withdrawal symptoms experienced by people using opioids ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - i) Learning disabilities
 - ii) Hallucinogens
 - iii) Degenerative brain disorders
 - iv) Kleptomania and trichotillomania
 - v) Play therapy
 - vi) Voyeurism and Fetishism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

1. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : 20
 - 1) मति मंदत्व म्हणजे काय ? मति मंदत्वाच्या कारण मीमांसेची सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) मादक द्रव्य व्यसनाधीनता विकृती म्हणजे काय ? मादक द्रव्य अतिरेक व द्रव्य-अवलंबन यांच्यातील फरक स्पष्ट करा. व्यसनाधीनतेसाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध मानसोपचार तंत्रांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : 20
 - 1) व्यक्तिमत्व विकृतींचे वर्गीकरण व चिकित्सात्मक चित्र यांची सविस्तर चर्चा करा. सीमावर्ती व्यक्तिमत्व विकृतीच्या कारणांची चर्चा करा.
 - 2) समायोजन विकृती म्हणजे काय ? तीव्र तणावजन्य विकृती व समायोजन विकृती यांच्यातील फरक स्पष्ट करा. समायोजन विकृतीसाठी कोणते उपचार वापरले जातात ?
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : 20
 - 1) अवमनस्कतेवर सविस्तर टीप लिहा. अवमनस्कता व भ्रंती यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 2) विविध लैंगिक अपकार्यदोषांचे वर्णन करा. त्यांवर उपचार कसे केले जातात ?
 - 3) विकृत जुगारावर सविस्तर टीप लिहा.
 - 4) उपशामके म्हणजे काय ? उपशामके वापरणाऱ्या व्यक्तींमध्ये कोणती माघार लक्षणे दिसून येतात ?
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दांत टीपा लिहा : 20
 - 1) अध्ययन अक्षमता
 - 2) संवेदन भ्रामके
 - 3) मेंदू च्हास विकृती
 - 4) चौर्य-उन्माद व केशोच्छेदी उन्माद
 - 5) खेल उपचार पद्धती
 - 6) दृष्टी कामोद्दीपनशीलता व वस्तु कामोद्दीपनशीलता.

[3808] – 404

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology) (Gr. – B)
EP - 420 : Human Resource Management
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Define Human Resource Development. Explain the functions of Human Resource Development.
 - 2) Define knowledge management. Explain the process of knowledge management.

2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) What is employee training ? Describe the process of assessing training needs.
 - 2) What is job satisfaction ? Describe the methods of job satisfaction measurement.

3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
 - 1) Describe HRD challenges in Global and Indian scenario.
 - 2) Describe the application of training in career development and planning.
 - 3) Explain the relationship between attitudes and job satisfaction.
 - 4) Describe in detail the knowledge management deficits.

4. Write short note on **any four** in **100** words each: **20**
 - 1) Improvement of corporate excellence
 - 2) On-the-job-training
 - 3) Consequences of job satisfaction
 - 4) Need for knowledge management
 - 5) Equal employment opportunities
 - 6) Buying and borrowing talent.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) मानवी संसाधन विकासाची व्याख्या सांगून त्याची कार्ये स्पष्ट करा.
 २) ज्ञान व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा. ज्ञान व्यवस्थापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) कर्मचारी प्रशिक्षण म्हणजे काय ? प्रशिक्षणाविषयीच्या गरजेचे गुणमापन करण्याच्या प्रक्रियेचे वर्णन करा.
 २) कार्य-समाधान म्हणजे काय ? कार्य समाधान मापनाच्या पद्धतीचे वर्णन करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) जागतिक आणि भारतीय संदर्भात मानवी संसाधन विकासातील आव्हानांचे वर्णन करा.
 २) करीअर विकास आणि नियोजन यांमध्ये प्रशिक्षणाचे उपयोजन काय आहे ?
 ३) अभिवृत्ती आणि कार्य समाधान यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
 ४) ज्ञान-व्यवस्थापनातील उणीवांचे सविस्तर वर्णन करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) कॉर्पोरेट एक्सलन्स ची सुधारण
 २) कामावर असतानाचे प्रशिक्षण
 ३) कार्य-समाधानाचे परिणाम
 ४) ज्ञान-व्यवस्थापनाची गरज
 ५) समान सेवायोजन संधी
 ६) विशेष क्षमतेची खरेदी आणि उधारी.